

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКА МАЙБУТНЬОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ ТА
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Випуск 1(15), 2025

Мукачево

У цьому процесі важливо дотримуватися формули міжкультурної комунікації «три Т» – Терпіння, Терпимість, Толерантність, яка має стати методологічною основою для педагогічної діяльності в умовах полікультурного середовища. Саме через таку педагогічну позицію можна сформувати в учнів не лише знання про різні культури, а й позитивне ціннісне ставлення до них, що є передумовою для формування єдиного, згуртованого суспільства в умовах культурного різноманіття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агадуллін Р. Полікультурна освіта: методолого-теоретичний аспект. *Педагогіка і психологія*. № 3. 2019. С. 18–29.
2. Бойченко В. В. Сучасний стан полікультурної вихованості молодших школярів. *Початкова школа*. 2018. № 5. С. 12–14.
3. Водолазська Т. В. Моделювання шкільного освітнього середовища: навч.-метод. посіб. Полтава: АСМІ, 2018. 96 с.
4. Іванець Н. В. Етапи мультикультурного виховання учнів початкової школи у позакласній роботі. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. Херсон, 2016. Вип. LXIX. С. 102–106.
5. Костак А. І., Молнар Т. І. Особливості організації освітнього середовища початкової школи в умовах міжкультурності. *Наука майбутнього: збірник наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених* / гол. ред. колегії В. В. Гоблик; заст. гол. ред. Т. І. Молнар. Мукачєво: РВВ МДУ, 2023. Вип. 2(12). С. 38–43.

УДК 373.3:37.018

Червак М.М.

здобувач вищої освіти
спеціальність 013 Початкова освіта,
другий (магістерський) рівень вищої освіти,
Мукачівський державний університет

Молнар Т.І.

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії та методики початкової освіти,
Мукачівський державний університет

РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У НАЛАГОДЖЕННІ ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ З БАТЬКАМИ УЧНІВ

У статті розглядається роль вчителя початкових класів у налагодженні ефективної комунікації з батьками учнів як ключового чинника забезпечення гармонійного розвитку дитини та досягнення цілей початкової освіти. Проаналізовано основні труднощі у

взаємодії між школою та родиною, зумовлені браком педагогічної культури, перевантаженням педагогів, відсутністю дієвих механізмів зворотного зв'язку. Окреслено напрями формування партнерських відносин між учителем і батьками, визначено ефективні форми комунікації, серед яких – поєднання традиційних та інноваційних підходів, індивідуалізація взаємодії, залучення батьків до освітнього процесу.

Ключові слова: вчитель початкових класів, комунікація з батьками, взаємодія, педагогічне партнерство, освітній процес, індивідуальний підхід, Нова українська школа.

The article explores the role of the primary school teacher in establishing effective communication with students' parents as a key factor in ensuring the child's harmonious development and achieving the goals of primary education. It analyzes the main challenges in school-family interaction, which are caused by a lack of pedagogical culture, teacher overload, and the absence of effective feedback mechanisms. The paper outlines directions for building partnership relations between teachers and parents and identifies effective forms of communication, including a combination of traditional and innovative approaches, individualized interaction, and parental involvement in the educational process.

Key words: primary school teacher, communication with parents, interaction, pedagogical partnership, educational process, individual approach, New Ukrainian School.

Вчитель початкових класів відіграє ключову роль у встановленні партнерських стосунків з батьками учнів, оскільки саме він є першим посередником між сім'єю та освітнім середовищем. Від якості цієї взаємодії значною мірою залежать адаптація дитини до шкільного життя, рівень її успішності, емоційний стан та мотивація до навчання. У цьому контексті ефективна комунікація між учителем і батьками постає як необхідна умова створення сприятливого психологічного клімату, гармонійного розвитку особистості дитини та досягнення цілей освітнього процесу.

Попри усвідомлення важливості взаємодії з родиною, на практиці нерідко спостерігаються труднощі у встановленні конструктивного діалогу: брак педагогічної культури у частини батьків, надмірна завантаженість вчителів, відсутність усталених механізмів зворотного зв'язку, а іноді й недостатня підготовленість педагогів до реалізації партнерського підходу. Це зумовлює необхідність глибшого аналізу ролі вчителя у формуванні комунікативного простору між школою і родиною, визначення ефективних форм та методів налагодження співпраці.

Аналіз наукових досліджень свідчить про значну увагу дослідників до проблеми взаємодії школи та сім'ї, зокрема ролі вчителя початкових класів у налагодженні ефективної комунікації з батьками учнів. Так, питання

педагогічного партнерства та взаєморозуміння в системі «вчитель – учень – батьки» розглядаються у працях Г. Белкіної, В. Воронової, які акцентують на важливості формування спільного виховного простору. Н. Гупан та Н. Дічек аналізують шляхи підвищення педагогічної культури батьків як одного з чинників успішної взаємодії. Л. Коваль, Н. Лісова досліджують організаційно-педагогічні умови конструктивної комунікації між учителем і батьками. Ці наукові напрацювання становлять важливу теоретичну основу для пошуку ефективних шляхів співпраці між учителем і батьками молодших школярів.

Мета статті – окреслити роль вчителя початкових класів у налагодженні ефективної комунікації з батьками учнів та визначити шляхи покращення співпраці для створення сприятливого освітнього середовища.

Один із ключових чинників успішної реалізації завдань початкової освіти полягає у налагодженні ефективної взаємодії між учителем і батьками учнів. Саме вчитель початкових класів виступає посередником між школою та родиною, координуючи зусилля обох сторін у формуванні цілісної освітньо-виховної системи, що сприяє гармонійному розвитку дитини. У контексті сучасних освітніх змін, зокрема впровадження принципів Нової української школи, питання педагогічного партнерства набуває особливої актуальності [4]. Активна, довірлива та постійна комунікація з батьками є не лише умовою якісної організації освітнього процесу, а й запорукою успішної соціалізації молодших школярів.

Комунікація між вчителем і батьками має базуватися на принципах відкритості, поваги, взаєморозуміння та спільної відповідальності за результати навчання й виховання дитини. На практиці ж спостерігаються певні труднощі: нерегулярність контактів, формалізований підхід до спілкування, недостатнє врахування індивідуальних потреб родин, що знижує ефективність взаємодії. У цьому контексті зростає значення професійної компетентності вчителя у сфері педагогічної комунікації, його готовності до діалогу та пошуку спільних рішень із батьками.

Відповідно до Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної

середньої освіти» (2024 р.), серед ключових фахових компетентностей сучасного педагога виокремлюється компетентність педагогічного партнерства. Ця компетентність є основою для суб'єкт-суб'єктної взаємодії, яка будується на принципах рівноправності, взаємоповаги та особистісно орієнтованого підходу [5]. Вона передбачає:

- співпрацю з батьками як рівноправними партнерами (вчитель повинен визнавати і враховувати унікальний досвід та знання батьків про свою дитину, залучати їх до спільного вирішення освітніх і виховних завдань);
- залучення батьків до освітнього процесу (участь у плануванні навчальних і позанавчальних заходів, проведення спільних проєктів, обговорення досягнень і труднощів учня, а також їхніх причин і можливих рішень);
- вміння працювати в команді (реалізація партнерства з батьками потребує здатності організовувати колективну діяльність усіх учасників освітнього процесу, об'єднувати зусилля школи та сім'ї для створення сприятливих умов для навчання й виховання);
- особистісно орієнтований підхід (врахування індивідуальних особливостей кожної родини, потреб, цінностей та очікувань батьків).

У процесі організації ефективної комунікації з батьками педагог може використовувати як традиційні, так і інноваційні форми взаємодії. До традиційних належать батьківські збори, індивідуальні бесіди, консультації [1]. Вони залишаються актуальними, оскільки дають змогу забезпечити регулярний обмін інформацією про навчальні досягнення, поведінку, психологічний стан дитини. Поряд із цим, сучасна школа потребує впровадження нових підходів до взаємодії, які передбачають більшу гнучкість, персоналізацію та активне залучення батьків до освітнього процесу. Серед таких форм – електронна комунікація (електронні щоденники, чати, інформаційні розсилки), спільні освітні проєкти, тренінги для батьків, участь у класних та позакласних заходах, дні відкритих дверей. Практика свідчить, що саме такі форми співпраці сприяють формуванню довіри між учителем і родиною, підвищують мотивацію

батьків до активної участі в житті школи.

Ключовою умовою ефективності педагогічної взаємодії є також індивідуальний підхід до кожної сім'ї, врахування соціокультурного й психологічного контексту, в якому виховується дитина. Вчитель має не лише інформувати, а й уважно слухати, аналізувати потреби й очікування батьків, демонструючи емпатію, толерантність і відкритість до співпраці.

Особливої уваги потребує питання формування партнерських взаємин між учителем і батьками, що ґрунтуються на взаємній довірі, рівноправному діалозі та спільній відповідальності за розвиток дитини. Успішне партнерство передбачає не просто інформування, а залучення батьків до активної участі в освітньому процесі: планування освітніх подій, обговорення індивідуальних освітніх маршрутів, прийняття рішень, що стосуються умов навчання та соціалізації дитини. Такий підхід сприяє створенню єдиного виховного середовища, в якому батьки не відсторонені спостерігачі, а повноцінні учасники освітнього процесу [2].

Водночас, практика засвідчує наявність низки бар'єрів на шляху до ефективної співпраці. До них належать: низький рівень педагогічної культури окремих батьків, їхня обмежена поінформованість щодо сучасних освітніх підходів, перевантаженість, емоційна напруженість, а також можливе недооцінювання ними ролі вчителя. З боку педагогів бар'єри можуть полягати у нестачі досвіду налагодження конструктивного діалогу, шаблонному підході до організації комунікації, униканні складних ситуацій через страх конфлікту.

У подоланні цих перешкод вирішальну роль відіграє рефлексивна позиція самого вчителя, його готовність до самовдосконалення, відкритості до нових методів роботи з батьками. Важливим є також підтримка з боку адміністрації закладу освіти, яка має сприяти створенню умов для організації регулярної і змістовної взаємодії з родинами. Запровадження системи методичної підтримки педагогів у сфері сімейно-шкільної співпраці, обмін досвідом, підвищення кваліфікації з питань педагогічної комунікації – усе це сприятиме вдосконаленню практик співпраці між учителем і батьками [3].

Врахування різноманітності сімейного досвіду, потреб і можливостей сім'ї дозволяє забезпечити індивідуальний підхід до кожної родини, що сприяє налагодженню ефективної взаємодії. Важливо забезпечити відкритість та доброзичливість у спілкуванні. Слід проявляти розуміння, уникаючи директивного тону та демонструючи готовність вислухати і врахувати думки батьків. Важливою є позиція рівноправності у відносинах між педагогом та батьками, що передбачає визнання важливості ролі кожної сторони у вихованні дитини. Лише за умови взаємної поваги, довіри та конструктивної співпраці можна створити комфортне середовище, в якому дитина відчуватиме підтримку і матиме можливості для гармонійного розвитку.

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, що ефективна комунікація між учителем початкових класів і батьками учнів є ключовою умовою створення сприятливого середовища для гармонійного розвитку молодших школярів. Від рівня налагодженості цієї взаємодії залежить не лише успішність дитини, а й її емоційне благополуччя, соціальна адаптація та мотивація до навчання. Ефективна співпраця можлива за умови відкритості, довіри, взаємоповаги, а також готовності педагога до діалогу, індивідуального підходу та постійного професійного зростання. У сучасних умовах важливо не лише інформувати батьків, а й залучати їх до активної участі в житті класу та школи, формуючи партнерські взаємини на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бугаєць Н. А. Теорія і практика взаємодії сім'ї та школи: навч. посібник. Харків: ХДПУ, 2018. 102 с.
2. Гарькавець С. О., Волченко Л. П. Спілкування в педагогічному процесі: навчальний посібник. Житомир: ТОВ «Видавничий дім «Бук-Друк». 2021. 100 с.
3. Горбач І. Д. Методика роботи з батьками: навч. посібник. Київ: Наук. світ, 2019. 55 с.
4. Кисла О. Ф., Ландар Т. О. Реалізація ідей Нової української школи шляхом взаємодії школи та родини. *Молодий вчений*. № 8 (72). 2019. С. 241–244.
5. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти». URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/646-ilovepdf_merged.pdf